

Značaj i putevi adekvatnog ekološko pravnog pristupa vazduhu u cilju ostvarivanja održivog razvoja u III milenijumu

Prof. dr Vladan Joldžić, dr Ana Batrićević,
Msc Vera Stanković, ma Nikola Paunović

Naučni rad
UDC:502.34:504.3

UVOD

Razmišljanja o ciljevima održivog razvoja obuhvataju i ona o vazduhu, otuda i organizovanju za to adekvatnih odnosa [9], od nivoa država do globalnih [10] [11], saglasno potrebama i uslovima sredine. Pri tom valja imati u vidu da bez razvoja proizvodnje mi ne bi postojali. Ali ne bi ni problemi sa kojima se susrećemo. Otuda da je u ovom momentu otvoreno pitanje: „Hoćemo li, odgovarajući izazovu zadatka preživljavanja izvršiti globalni pritisak na prirodu, ili formirati adekvatnu političku-pravnu volju, saglasno istorijsko-socijalnim [4], ekonomskim [7] i ekološkim izazovima? U pružanju odgovora na ovo pitanje, tokom naših istraživanja, smatrali smo da je logično da se orijentišemo hronološki, oslonivši se na metode pravnih nauka, u analizi elemenata međunarodnog prava direktno usmerenih na zaštitu vazduha, te onih kojima vazduhu posredno pružaju zaštitu, izlažući i viđenja šta smatramo da bi na ovom polju valjalo da se učini. sagledavajući materiju u okviru blokova koje čine tri međusobno dopunjujuće konvencije i prateći im protokoli.

1. ELEMENTI MEĐUNARODNOG PRAVA OD ZNAČAJA ZA KVALITET VAZDUHA U CILJU ODRŽIVOG RAZVOJA

1.1. Elementi i značaj zaštite vazduha uopšte

Za zaštitu vazduha uopšte prvo je formirana **Konvencija o prekograničnom zagađivanju vazduha na velikim udaljenostima** [6], koja je uspostavila obaveze: 1. zaštite čoveka i životne sredine kroz postepeno smanjivanje i sprečavanje zagađivanja vazduha (čl. 2), razmene informacija (čl. 8., st. 1., pod a), konsultacija (čl. 3), kontrole kvaliteta vazduha (čl. 4.); te ograničenja zagađivanja (čl. 6) i učestvuju u programu monitoringa transporta zagađujućih materija putem atmosfere na velike udaljenosti u Evropi - Program EMEP (čl. 9). Ista zaživljava formiranjem 8 protokola namenjenih specifičnim zadacima. Ovo može da se lakonski a hronološki a sagleda (pod br. I - VIII).

Adresa autora: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, Gračanička 12

Rad primljen: 22. 04. 2017.

Rad prihvaćen: 10. 07. 2017.

I - Protokol o smanjivanju emitovanja sumpora [23] je uspostavio obavezu Stranama da smanje zagađivanje vazduha za 30% do 1993.g., u odnosu na vrednosti emitovanja iz 1980.g., kao i obavezu još nižeg nivoa emitovanja kada to zahtevaju uslovi i stanje životne sredine (čl. 3.), te razmenjuju informacija o ovim emisijama (čl. 4.), što su tadašnje strane i učinile, a ove obaveze važe i za buduće Strane ugovornice.

II - Protokol o postojanim organskim zagađivačima (POPs) [27] formiran je sa ciljem da se POPs eliminišu iz proizvodnje [čl. 3., st. 1., (a) u v. Aneksa I – Supstance predviđene za eliminaciju] i unište na način koji ne opterećuje zdravlje ljudi i životnu sredinu [čl. 3., st. 2., pod b (I)], a samo odlaganje vrši bezbedno [čl. 3, (2), b. (II)], a takođe bezbedno i njihovo prekogranično kretanje [3. (2), b (III)]. Sve ovo uz obavezni monitoring (čl. 4.) i međusobnu saradnju u praćenju formiranja zagađivanja, njegovog tretmana, i kretanja uz razmenu informacija (čl. 7., stav 2. pod e., kao i čl. 8.), te redovnog podnošenja izveštaja Izvršnom sekretaru Komisije Protokola (čl. 9.).

Značajan je i Aneks II - Supstance za redukovanu upotrebu, koji određuje samo DDT i HCH kao supstance koje se mogu da koriste u izuzetnim situacijama i ograničenim količinama, kao i Aneks III posvećen dioksinima i furanima, izuzetno opasnim hemikalijama, dok Aneks IV određuje limite emitovanja iz tzv. „Glavnih stacionarnih izvora“, a Aneks V propisuje najbolje dostupne tehnike za kontrolu emisija.

III - Protokol o kontroli azotoksida i njihovom prekograničnom prelivanju [25] propisuje obavezu Stranama (čl. 2.) da uvedu efikasne mere kontrole i redukovanja emitovanja azotoksida, na nivo iz 1987.g. i snabdevaju tržišta gorivima koja manje zagađuju azotoksidima (čl. 4.). Putem tzv. Tehničkog aneksa precizira kontrolu emisije azotnih jedinjenja iz stacionarnih te mobilnih izvora.

IV - Protokol koji se odnosi na kontrolu emisije isparljivih organskih jedinjenja ili njihovo prekogranično kretanje [26] formiran je sa ciljem dopune standarda zaštite troposferskog ozona [1]. Sama pravila preračunavanja i standardi od značaja za dotičnu zaštitu od zagađivanja određeni su Aneksom I Protokola [2]. Čl. 3., st. 1., pod (a)

Protokola obavezuje na njihovo unošenje u nacionalna zakonodavstva. Aneks IV Protokola – Klasifikacija rastvorljivih organskih jedinjenja bazirana na potencijalu fotohemijskog formiranja ozona, jasno određuje: a.) koje su to rastvorljive organske materije na koje se mora da obrati pažnja, b.) kako da se postupa sa njima, kao i c.) kojim od dotičnih materija se zabranjuje upotreba.

V - **Protokol o daljem smanjivanju emisija sumpora** [21] ističe, unutar Preambule, da mu je cilj očuvanje klime i njenih elemenata. U okviru Osnovnih obaveza (čl. 2.) jasno je rečeno da se za dotična smanjivanja moraju poštovati parametri aneksa I-V koji prate ovaj Protokol. Od posebnog značaja su: Aneks II - Dozvoljeni nivoi emitovanja sumpora i procenti redukcije, i Aneks IV – Kontrola tehnologija redukovanja sumopra iz stacionarnih izvora, kome je cilj: identifikovanje izvora sumpora, potom smanjenje emisija, pri čemu isti I - definiše glavne stacionarne izvore emitovanja sumpora kao: 1. javne energetske izvore, 2. generatore i kogeneratore toplote, 3. komercijalne i industrijske potrošače energije (komercijalni grejači i kućni bojleri grejači), 4. industrijske izvori sagorevanja, odnosno korisnike procesa sagorevanja, kao i 5. ekstrakciju i korišćenje fosilnih goriva, ali i 6. rad hemijske industrije, i II - propisuje (tabelarno) ko i koliko da smanji emitovanja zagađenja.

VI - **Protokol o teškim metalima** [19] uspostavlja obavezu konstantnog monitoringa (čl. 6., st. 1.) i redukcije godišnje emisije metala iz Aneksa I [čl. 3., st. 1. (kadmijum, olovo i živa)] ispod uspostavljenih limita (npr. za stacionarne izvore, Aneks V), a zato i primene najboljih dostupnih tehnika (čl. 3., st. 2.). Obavezuje Strane na sakupljanje, reciklažu i odlaganje proizvoda ili otpada koji sadrže jedan ili više teških metala [čl. 6, st. 1. pod (e)]. Aneksom II – kategorije stacionarnih izvora, određuje 11 vrsta izvora zagađivanja, a Aneksom III – Najbolje dostupne tehnike za kontrolu izvora emisija teških metala. Aneks VI definiše *mere kontrole*, npr. u: proizvodnji benzina i baterija, a Aneksa VII poziva: 1. na zamenu onih proizvoda koji izazivaju neženjena zagađivanja [Aneks VII, čl. 2. pod (a)], smanjenja učešća teških metala [Aneks VII, čl. 2., pod (a)], ali i na programe za sakupljanje, reciklažu i odlaganje proizvoda koji sadrže makar jedan teški metal iz Aneksa I [Aneks VII, čl. 2. pod (e)].

VII - **Protokol o smanjenju kiseljenja, eutrofikaciji i prizemnom ozonu** [16] [20] obavezuje na smanjenja emitovanja materija koje izazivaju posledice iz naslova (čl. 3.), poštovanje limita (čl. 4.) i monitoring na bazi ujednačenih standarda (čl. 8.). Aneksom I definišu se kritični nivoi: ozona, zakiseljenosti, kao i azotnih jedinjenja, dok se Kanadi dozvoljava da se upravlja prema domaćim stan-

dardima koji se odnose na kritične nivoe ozona [5], a SAD ambijentalnog ozona [15]. Aneks II određuje maksimalno dozvoljene nivoe emisija [3], u poređenju sa zagađenjima vazduha iz 1990.g, a Aneks IV granične vrednosti za emisije sumpora iz stacionarnih objekata, dok se Aneks V odnosi na granične vrednosti azotoksida iz stacionarnih izvora, a Aneks VI na granične vrednosti za emisije rastvorljivih organskih komponenti iz stacionarnih izvora, među kojima su: slagališta petrola [norma br. 3 (a)], objekti gde se primenjuju lepljivi materijali - u drvnoj i plastičnoj industriji [norma br. 3 (b)], proizvodnja laminata [norma br. 3 (c)], pogoni presvalačenja i bojenja, u: tekstilnoj, auto industriji [čl. br. 3 (d)], štampanju [čl. br. 3 (f)], i drugi. Pri tom posebno označava supstance koje su halogene i izazivaju nepovratne efekte, npr. genetske i kancerogene (čl. 3, krajnji pasus). Obavezuje (čl. 4.) da se ispoštuju svi zahtevi koji se odnose na monitoring emisija, kao i ograničenja emitovanja zagađujućih supstanci, pozivajući se na standarde CEN i ISO.

1.2. Zaštita ozonskog omotača

Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača [24] bavi se pitanjem očuvanja visinskog ozonskog prirodnog filtera UV zračenja i sprečavanja negativnih posledica koje ono proizvodi (čl. 1., st. 1.). Uspostavlja obaveze Stranama ugovornicama da: sprovode adekvatne mere u cilju zaštite od negativnih humanih efekata (čl. 2., st. 1.), saraduju u komplementarnim programima osmatranja (čl. 3., st. 2., i Aneks I) i razmenjuju informacije od značaja za očuvanje ozonskog sloja (čl. 2., st. 2., pod a, i Aneks II). Pri tom Konvencija obavezuje na punu saradnju na naučnom, tehničkom i pravnom području, a posebno na pružanje pomoći slaborazvijenim državama (čl. 4., st. 2.), zarad kojih obaveza reguliše i „Transmisiju informacija (članom 5.)“.

Da bi konvencija koja je usmerena na zaštitu ozonskog sloja bila primenljiva formiran je blanketni tekst: **Montrealški Protokol o supstancama koje oštećuju ozonski omotač** [14], sa pratećim Aneksom A, kojim su tretirani samo hlorfluorokarboni. Tokom vremena ovaj protokol je više puta preuređivan amandmanima i dopunjava aneksima, i to: 1990. (London), 1991. (Najrobi), 1992. (Kopenhagen), 1993. (Bankok), 1995. (Beč), 1997. (Montreal), 1998. (Australija), 1999. (Peking) i 2016. (Kigali, Ruanda – ove revizije još nisu stupile na snagu) [8], tako da sada skup hemikalija na koje se odnosi Protokol obuhvata: freone, halone, druge halogenide, i hidrohlorfluorokarbone (vidi anekse: A – E). Strane ugovornice su obavezne da ograniče njihovu proizvodnju i potrošnju.

1.3. Konvencija o promeni klime i zaštita kvaliteta vazduha

Konvencija o promeni klime [28] formirana je sa ciljem da se zaustavi porast koncentracije gasova koji doprinose efektu „staklene bašte“, na nivou koji bi sprečio opasne antropogene uticaje (čl. 2.), u cilju: zaštite klime za sadašnje i buduće generacije (čl. 3., st. 1., t. 1.) kroz preduzimanje preventivnih mera (čl. 3., st. 1., t. 3., čl. 4., st. 2., pod a), otuda i saradnje u kozervaciji prirode te zaštiti od efekata staklene bašte (čl. 4., st. 1., pod d). Sve ovo uz razmenu za to neophodnih informacija (čl. 4., st. 1., pod h). U cilju rečenog obavezuje na usvajanje adekvatnih nacionalnih politika te pravnih i administrativnih mera (čl. 4., st. 2., pod a), uz odstranjivanje izvora zagađenja (čl. 4., st. 2., pod b).

I - Za adaptiranje uslova i načina zaštite klime, što automatski znači i vazduha, od velikog značaja je **Kjoto Protokol uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih nacija o promeni klime** [13], koji obavezuje Strane da uspostave politiku i mere smanjenja zagađivanja usmerene na: povećanje energetske efikasnosti [čl. 2. (st. 1.), (a.), (I)], podsticanje održivih oblika poljoprivrede [čl. 2. (st. 1.), (a.), (III)], ograničavanje i/ili smanjivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte koji ne podležu kontroli po Montrealskom protokolu u saobraćajnom sektoru [čl. 2. (st. 1.), (a.), (VII)], ograničavanje i/ili smanjivanje emisija metana putem reciklaže i upravljanja otpadom, kao i u proizvodnji, saobraćaju i distribuciji energije [čl. 2. (st. 1.), (a.), (VIII)]. Pri tom obavezuje Strane da: njihove emisije ne prevaziđu limite iz Aneksa A (čl. 3., st. 1.), a emisije iz poljoprivrede i šumarstva svedu na propisane nivoe (čl. 3., st. 3.), o svemu dostavljaju podatke (čl. 3., st. 4.). Stranama je određena obaveza da uspostave nacionalne sisteme procene i merenja emisija gasova (čl. 5.), te da isti rade u skladu sa Uputstvom za proračunavanje emisija [12]. Pomenuti Aneks A određuje materije koje doprinose efektu staklene bašte: ugljendioksid, metan, azotsuboksid, fluorugljovodonici i perfluorugljovodonici. Šta više Protokol (članom 10.) uspostavlja obavezu Stranama da redovno formulišu i primenjuju programe ublažavanja promene klime, posebno za sektore: energetike, saobraćaja, industrije, poljoprivrede, šumarstva i upravljanje otpadom.

II - Svemu prethodno objašnjenom valja pridružiti i **Pariski sporazum** [17], formiran sa ciljem da se zaustavi globalno zagrevanje na maksimum 2C iznad prosečnih temperatura predindustrijske ere (čl. 2., st. 1., pod a). Obavezuje Strane na redukciju gasova sa efektom staklene bašte (čl. 4.,

st. 1.), borbu sa deforestacijom i na očuvanje šuma (čl. 5.), uz pojačavanje nacionalnih kapaciteta za podnošenje klimatskih promena (čl. 7., st. 1., čl. 11., st.: 1. i 2.).

ZAKLJUČCI

Kako je ova lakonski prezentovana analiza pokazala, vazduh je pod neprekidnim, rastućim, a sve složenijim međunarodnim političkim i pravnim tretmanom, ali i dalje postoje neke disproporcije i praznine koje valja prevazići, a da bi vazduh kao uslov održivog razvoja to zaista i bio. Ovo je posebno uočivo u analizi **Kjoto Protokola**, koji je uspostavio mogućnost trgovine količinama zagađenja. Stvarnost ove trgovine proizvodi posledice:

1. povrede u jednakosti ljudi i država u pravu na zdravu i adekvatnu životnu sredinu, uistinu niza principa ekološkog prava koji su od značaja za njegovo zaživljavanje,
2. neravnomernog otuda i opasnog opterećenja, te preopterećenja prostora, na bazi „kupljenih“ količina zagađenja od slabije razvijenih država, što proizvodi neželjene ekološke posledice i na terenu država kupaca,

Sam **Pariski sporazum**, sada već između 190 država, ovim problemima dodaje još neke:

1. poziva na zaustavljanje termičkog opterećenja za koje je već sada očigledno da će mnogim narodima i državama, ali i regionima, proizvesti teške posledice, a
2. npr. jedan broj problema uređuje pravno-obavezujući, a druge samo deklarativno - pozivajući na izvesne poteze, ali ne i obavezujući na njih, dok
3. izvesne probleme jednostavno previđa, npr. proizvedene radom vazduhoplova.

Da li odrednice **Pariskog sporazuma**, u skladu sa **Bečkom konvencijom o ugovornom pravu** [29] zaista obavezuju na sve neophodne legalne elemente, a da bi isti sporazum zaista bio obavezujući? Na primer da države potpisnice obezbede da poštovanje istog bude pravno, što znači i kazneno-pravno regulisano? Ne! Iz jednostavnog razloga jer je ovaj sporazum uistinu formiran ne kao samostalan i obavezujući dokument, već kao akt proizašao iz rada Konferencije Strana ugovornica **Konvencije o promeni klime** [22], unutar koga postoje najmanje četiri kategorije konstrukcija, od kojih nisu sve obavezujuće, kako je to inače regulisano **Bečkom konvencijom**, na bazi kojih se pozivaju Strane, i to:

1. *odlučujući* da usvajaju **Pariski sporazum** formalno i normativno hijerarhijski pod **Konvencijom o promeni klime**, kao „sporazum“

2. prepoznajući *moгуćnost*, ne i obavezu, da Strane mogu po ličnom izboru da primene sve odredbe Ugovora (npr. pod 5.), uz obavezujući jedino da obaveste Depozitara o takvom svom aktu,
3. *pozivajući, u deklarativnoj formi*, ali ne i obavezujući, na neke poteze, npr. pod br.: 13, 16, 22...,
4. „*zahtevajući*“ od onih Strana koje su odlučile da drugim državama pruže podršku da u istoj sarađuju i unaprede je – kako je to rečeno pod br. 24.

A međunarodni ugovor, u skladu sa Bečkom konvencijom, može da poseduje samo jednu kategoriju normi, onu kojom se Strane obavezuju! Ne i: obaveštavaju, pozivaju, itd.

Čemu sve to vodi? Ka neusaglašenim i nejednakim pristupima problemima kao i brojnim pravima, od strane država, čime se povređuju decenijama obavezujući: Princip nediskriminacije između država, Princip zajedničkog nasleđa čovečanstva, te jednakosti ljudi u pravima na adekvatnu životnu sredinu. Imajući sve rečeno u vidu neophodno je da se:

- 1- i dalje razvijaju pravna sredstva saglasno sve novijim ekološkim izazovima,
- 2- isprave očigledne greške iskazane kroz nejednak tretman država, odnosno ljudi, u zaštiti prava na adekvatnu životnu sredinu,
- 3- uspostave limiti emisijama sa brodova i aviona, kako je urađeno za industrijske gasove u Montrealskom protokolu,
- 4- ide na usavršavanje - prerastanje deklarativnih rešenja u obavezujuća, ali otuda i
- 5- uspostave i potrebne kazneno-pravne garancije zaštite svih elemenata od značaja za ekološke vrednosti.

Tek na ovaj način se obezbeđuju neophodni pravni elementi za očuvanje vazduha u procesu održivog razvoja.

LITERATURA

- [1] Air quality guidelines for Europe. Copenhagen, World Health Organization Regional Office for Europe, WHO Regional Publications, European Series No. 23. Year 1987.
- [2] ANNEX I - Designated tropospheric ozone management areas (TOMAs).
- [3] Annex II - Emission Ceilings, Amended December 2005.
- [4] Arnold Tojnbi (Arnold Joseph Toynbee) zajednički nazvani Istraživanje istorije (A study of History), Vol. I – II, [Year 1934], Vol. IV-VI [Year 1939], Vol. VII – X [Year 1954], ukazuje na pojavu, razviće, opadanje i slom civilizacija pod nedekvatnim humanim pritiskom na okolinu.
- [5] Canada-wide Standards for Ozone.
- [6] Convention on Long-range Transboundary Air Pollution. Geneva, 13 November 1979.
- [7] Costanza, R.(2003). The Early History of Ecological Economics and the International Society for Ecological Economics. Internet Encyclopaedia of Ecological Economics. Burlington, VT, International Society for Ecological Economics.
- [8] Handbook for the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer. Tenth edition. UNEP Ozone Secretariat, Year 2016, sa: website: <http://ozone.unep.org>.
- [9] Joldzic V.: Ecology law - general part. Or on the Elements necessary for the establishing and existing of the Independent Law Discipline (personal Observations). Poglavlje I, pod 1.1 Reality of Environmental Problems Uprising, unutar: Revista Mestrado em Direito Osasco, ano 9, n. 1, 2008.g., pp. 128-129.
- [10] Joldzic V.: Ecology law - general part. Or on the Elements necessary for the establishing and existing of the Independent Law Discipline (personal Observations). Poglavlje I, pod: 1.2. Personal Perception of the Ecology Law Developing Problem. U: Revista Mestrado em Direito, Brazil, Osasco, ano 9, n. 1, 2008, pp. 131.-133.
- [11] Joldžić V.: Ekološko-pravna zaštita kao razvojno promenljiva - teorijsko-praktički pristup. Izdavač: IKS. Projekt 47011. Beograd 2011.g. str. 34.
- [12] Kyoto Protocol Reference Manual on Accounting of Emissions and Assigned Amounts, UNFCCC secretariat, February 2007.
- [13] Kyoto Protocol To The United Nations Framework Convention On Climate Change, Kyoto, Japan, 11th December 1997. Izvor: United nations Treaty Collection. Sa <http://untreaty.un.org>.
- [14] Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer (with annex). Concluded at Montreal on 16 September 1987. United Nations Treaty Series, Vol. 1522, I - 26369, pp. 28-111.
- [15] National Ambient Air Quality Standard for Ozone, United States of America. Izvor: <http://www.epa.gov/fedrgstr/EPA-AIR/2005/May/Day-03/a8707.htm>.
- [16] 1999 Protocol to Abate Acidification, Eutrophication and Ground-level Ozone to the Convention on Longrange Transboundary Air Pollution, as amended on 4 May 2012, UN Economic and Social Council, ECE/EB.AIR/114, 6 May 2013., sa: www.unece.org/env/lrtap/multi_h1.html.
- [17] Paris Agreement under the United Nations Framework Convention on Climate Change. Conference of the Parties. Twenty-first session. 12. December 2015.
- [18] Protocol concerning the Control of Emissions of Nitrogen Oxides or their Transboundary Fluxes, done at Sofia, Bulgaria, on 31 October 1988, as amended in 1996.

- [19] Protocol on Heavy Metals to the 1979 Convention on Long-range Transboundary Air Pollution, Aarhus (Denmark), 24. 06. 1998., as amended on 13 December 2012.
- [20] Protocol to Abate Acidification, Eutrophication and Ground-level Ozone to the Convention on Long-range Transboundary Air Pollution, The Executive Body, Gothenburg, Sweden, 30 November 1999.
- [21] Protocol to the 1979 Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution on Further Reduction of Sulphur Emissions. Oslo, 14 June 1994.
- [22] Što se vidi iz originala dokumenta: Framework Convention on Climate Change Conference of the Parties, Twenty-first session (FCCC/CP/2015/L
- [23] The 1985 Protocol on the Reduction of Sulphur Emissions or their Transboundary Fluxes by at least 30%.
- [24] The 1985 Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer, Vienna, 22 March 1985., sa: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1988/09/19880922%2003-14%20AM/Ch_XXVII_02p.pdf.
- [25] The 1988 Protocol concerning the Control of Nitrogen Oxides or their Transboundary Fluxes, Sofia, Year 1988. Dostupan, 22. 12. 2016., sa: https://www.unece.org/env/lrtap/nitr_h1.html.
- [26] The 1991 Protocol concerning the Control of Emissions of Volatile Organic Compounds or their Transboundary Fluxes (18. XI 1991).
- [27] The 1998 Protocol on Persistent Organic Pollutants. Including the Amendments Adopted by the Parties on 18 December 2009. United Nations. Economic and Social Council. Distr. General ECE/EB.AIR/104, 21 April 2010. Dostupan 24. 11. 2014, sa: http://www.unece.org/env/lrtap/pops_h1.html.
- [28] UN Framework Convention on Climate Change, I.L.M. 849. May 9, 1992.
- [29] Vienna Convention on the law of treaties (with annex). Concluded at Vienna on 23 May 1969. Registered ex officio on 27 January 1980. United Nations — Treaty Series, 1980 Vol. 1155,1-18232, pp. 331-512.

IZVOD

ZNAČAJ I PUTEVI ADEKVATNOG EKOLOŠKO PRAVNOG PRISTUPA VAZDUHU U CILJU OSTVARIVANJA ODRŽIVOG RAZVOJA U III MILENIJUMU

Razmišljanja o održivom razvoju u III milenijumu moraju da obuhvate i ona o adekvatnom ekološko-pravnom pristupu vazduhu kao ekološkoj vrednosti, istovremeno i medijumu, kako na globalu tako nivoima nacionalnih zakonodavstava, kakvo je i Republike Srbije. Iz prostog razloga što nam omogućava disanje, ali, na žalost, često prenosi i raznovrsna zagađenja, počev od termičkih do hemijskih, što zahteva društvenu reakciju. Otuda i potreba da se jezgrovito sagledaju ove pojave i njima izazvani odnosi, kao i putevi njihovog daljeg razvoja i regulacije, u cilju ostvarivanja ekološki održivog razvitka kao kontinualnog, humanistički orijentisanog procesa.

Ključne reči: vazduh, medijum, ekološka vrednost, održivi razvoj, pravni pristup.

ABSTRACT

SIGNIFICANCE AND WAYS OF ADEQUATE ENVIRONMENTAL LAW APPROACH TO AIR IN THE AIM OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT IMPLEMENTATION

Reflections about the aims of sustainable development necessary have to cover such contemplations that are pointed at the importance and ways of adequate environmental law approach to the air, as key environmental value and at the same time medium, without whose qualities is not possible not only sustainable development but the survival per se. Reflections pointed at the levels of International public law and at the same time of national law and legislature developments.

Keywords: air, medium ecological value, sustainable development, legal approach.